

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття
освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародна економіка»

**«ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ»**

Виконавець:

студент 44 групи ФМЕ

Мігалатьєв Максим Ігорович _____

Науковий керівник:

к.е.н, доцент кафедри МЕВ

Воронова Олена Вікторівна _____

ОДЕСА-2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ.

Актуальність кваліфікаційної роботи. Добробут країни забезпечується її регіональними економіками. Реформування системи управління регіональним розвитком передбачає запровадження нової якості регіональної політики, покликаної поєднати завдання модернізації економіки країни із завданнями забезпечення комплексного збалансованого розвитку регіонів. Сьогодні Україна перебуває на етапі, коли економічна та торговельна інтеграція до європейської спільноти є неминучою. Відносини з Європейським Союзом набувають для України особливого значення під час визначення власних перспектив і резервів для підвищення рівня міжнародних торговельних контактів та рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки на світовому ринку. Для ефективного розвитку ринкової економіки будь-якої країни важливе значення має її зовнішньоекономічна діяльність. Набуття Україною у травні 2008 р. членства у Світовій організації торгівлі надало нові перспективи до розвитку національної економіки. Зовнішньоекономічна діяльність завжди була й залишається важливою складовою суспільного розвитку України, незважаючи на зміни в економічній кон'юнктурі та соціально-правовому середовищі країни. Роль її посилюється з розвитком міжнародних відносин у світі, і країна намагається посісти гідне місце в економічних інтеграційних процесах.

Науково-методологічним основам регіонального розвитку та зовнішньоекономічної діяльності регіонів присвячені дослідження таких українських вчених, як: Ю.Г. Козак, Н.В. Притула, О.А. Єрмакова, М.А. Рубіш, М.А. Суржиков, Г.В. Козлова, Е.В. Прушківська, Ю.В. Шишова та інші.

Таким чином, актуальним питанням є аналіз зовнішньоекономічної діяльності регіонів України з метою подолання негативної тенденції скорочення експорту та зростання імпорту та формулювання відповідних висновків.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою дослідження є удосконалення теоретико-методологічних та практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності Одеської області.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні **завдання**:

- дослідити сутність, типологію та роль зовнішньоекономічних відносин;
- узагальнити чинники, що впливають на ефективність зовнішньоекономічної діяльності;
- узагальнити методичні підходи до оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності на регіональному рівні;
- проаналізувати ефективність зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону;
- здійснити аналіз чинників, що впливають на ефективність зовнішньоекономічних відносин Одеського регіону;
- оцінити стан зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону;

- запропонувати напрямки розвитку зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону.

Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічна діяльність Одеського регіону.

Предметом дослідження виступають теоретичні основи та організаційно-економічні рішення щодо підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону

Методи дослідження. При написанні роботи використано метод теоретичного узагальнення, системного аналізу та синтезу, порівняльного аналізу, групування та класифікації, структурний метод, статистичні та математичні методи, матричний. Робота здійснена з використанням офісного пакету MS Office - Microsoft Excel.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України; матеріали Держкомстату України; Міністерства економіки України; Одеської обласної ради; періодичні видання; матеріали зарубіжних та вітчизняних конференцій; монографії та наукові публікації зарубіжних і вітчизняних учених-економістів; інформація мережі Інтернет; результати власних досліджень автора.

Публікації та апробація результатів дослідження. Пропозиції автора щодо вирішення ряду проблем в аспекті підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону з використанням досвіду європейських країн використано при підготовці рекомендацій Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки» та на студентській науково-практичній конференції факультету міжнародної економіки «Минуле, Сучасне, Майбутнє». За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези: «Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності Причорноморського регіону» та «Аналіз зовнішньоторговельного обороту Одеського регіону У».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (49 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 88 сторінок. Основний зміст викладено на 75 сторінках. Робота містить 6 таблиць, 20 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретико-методологічні основи дослідження ефективності зовнішньоекономічної діяльності регіону»* розглядаються теоретико-методичні основи дослідження ефективності зовнішньоекономічної діяльності регіону. Систематизовано фактори впливу на ефективність зовнішньоекономічної діяльності регіону та визначено методи аналізу ефективності зовнішньоекономічної діяльності регіону.

У другому розділі *«Аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону»* надано загальну економічну характеристику Одеського регіону. Проведено аналіз чинників впливу на ефективність зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону. Здійснено SWOT-аналіз. Проаналізовано показники сучасного стану зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону.

У третьому розділі *«Напрями підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону»* визначені напрями підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону шляхом нарощення експортного потенціалу. Особливий наголос зроблено на впровадженні системи смарт спеціалізації.

ВИСНОВКИ

В роботі доведено, що в основу організації зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) регіону покладено знаходження певного балансу загальнонаціональних та регіональних інтересів, а також комерційних інтересів суб'єктів господарювання, розміщених на території регіонів, та вибудова із урахуванням цього балансу активних зовнішньоекономічних зв'язків певної території.

Визначено, що зовнішньоекономічна діяльність регіону – це діяльність суб'єктів господарської діяльності регіону та іноземних суб'єктів господарської діяльності, що має місце як на території цього регіону так і за її межами, яка охоплює міжнародні господарські і торговельні відносини регіону, до сфери яких входять: обмін товарами, спеціалізація і кооперація виробництва, науково-технічне співробітництво, надання економічної і технічної допомоги, створення спільних підприємств та інші форми економічного співробітництва.

Доведено, що складовими зовнішньоекономічного потенціалу регіону є: ресурсні можливості регіону, технологічна складова, структурна складова.

Встановлено, що фактори впливу на ЗЕД регіону умовно можна поділити на фактори макро- та мезо- рівнів.

Відмічено, що інструментами забезпечення регіональної зовнішньоекономічної політики є: можливість виділення земельних ділянок під будівництво інвестиційних об'єктів; ліцензування експорту та імпорту товарів; забезпечення підтримки інститутів розвитку локального бізнес-середовища.

Доведено, що процес дослідження ефективності передбачає порівняння стану регіону у часі на різних етапах його діяльності; оцінку конкурентних переваг регіону порівняно з іншими суб'єктами ринку.

У роботі проаналізовано стан зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону. Встановлено, що регіон має потенціал для розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Визначено та проаналізовано основні показники зовнішньоекономічної діяльності регіону. Встановлено, що в цілому імпорт значно перевищує експорт

товарів та послуг в регіоні, також доведено, що Одеська область посідає одне з провідних місць в Україні по залученню іноземних інвестицій.

Аналіз чинників, що впливають на ЗЕД Одеського регіону здійснено за допомогою матричного методу SWOT-аналізу. Встановлено, що у Одеського регіону існує цілий комплекс проблем, які гальмують розвиток ЗЕД та не сприяють її ефективності.

Доведено, що економіка Одеського регіону є закритою, оскільки належить до економічних систем із маленьким значенням як експортної квоти – менше 45%, так і імпоротної квоти – 45% та залежить від імпорту.

Скорочення зовнішнього обігу товарів зумовлено впливом як зовнішніх, так і внутрішніх негативних чинників, якими є: втрата значної частини традиційних закордонних ринків збуту продукції регіональних виробників; стрімка девальвація національної валюти та кризові явища в економіці країни; високий рівень конкуренції на світових ринках; складнощі виходу на ринки розвинених країн; низька результативність системи сприяння місцевої влади у налагодженні контактів з потенційними зарубіжними партнерами; відсутність інформації щодо товаровиробників Одеської області як міжнародних партнерів на закордонних ринках. Окрім того впливає обмеженість обігових коштів підприємств; значний моральний та фізичний знос основних засобів виробництва регіональних підприємств; обмежений доступ до інформації для пошуку та аналізу зовнішніх ринків, виявлення можливостей для здійснення діяльності на міжнародних ринках; недостатній кваліфікаційний рівень менеджменту компаній щодо управління зовнішньоекономічною діяльністю; наявність мовних та культурних бар'єрів; низький рівень конкурентоспроможності більшості товарів регіональних виробників на закордонних ринках.

На підставі проведеного аналізу, встановлено, що сучасний стан зовнішньої торгівлі області характеризується як позитивними, так і суперечливими тенденціями, нестабільністю і наявністю проблемних питань, що пов'язано насамперед з кризовими явищами в економіці країни поряд із втратою значної частини традиційних закордонних ринків збуту. Тому, в розділі 3 запропоновано впровадження стратегії, яка надає можливість переглянути певні діючі системи в області та сприяти розвитку її зовнішньоекономічної діяльності.

Стратегією передбачена система заходів, виконання яких сприятиме ефективному здійсненню зовнішньоекономічної діяльності регіону, створенню умов для нарощування та реалізації експортного потенціалу регіону на зарубіжних ринках, збалансованості зовнішньоекономічного обміну товарами та послугами, диверсифікації ринків збуту регіональної продукції та здобутті нових позицій на зовнішніх ринках, збільшенню обсягів експорту, заміщенню імпортованих до області та країни товарів аналогами регіонального виробництва, налагодженню партнерських відносин із закордонними діловими колами.

Окрім того, запропоновано втілення стратегії смартспеціалізації, яка ґрунтується на підтримці розвитку унікальних галузей або видів економічної діяльності.

В рамках визначення галузей, які мають сильні сторони та потенціал для економічного перетворення використано методику статичного («перевірені сильні сторони») та динамічного («потенційний») аналізу.

Доведено, що за інноваційною моделлю розвитку переробна і харчова промисловість є спроможними акумулювати наявний ресурсний потенціал та сприяти активізації розвитку суміжних галузей, насамперед виробництва сільськогосподарської продукції і забезпечити не лише потреби внутрішнього ринку у якісних продуктах харчування, а й сформувати потужний експортний потенціал регіону.

АНОТАЦІЯ

Мігалатьєв М.І. «Підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародна економіка». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2022 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічна діяльність Одеського регіону.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти реалізації зовнішньоекономічної діяльності регіону. Встановлена сутність та принципи зовнішньоекономічної діяльності регіону. Визначенні чинники, що впливають на ефективність зовнішньоекономічної діяльності регіону та методи її оцінки.

Проаналізовано зовнішньоекономічну діяльність Одеського регіону та чинники, що на неї впливають. Оцінено рівень ефективності зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону.

Запропоновано напрямки підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність регіону, ефективність, Одеський регіон.

ANNOTATION

Migalatiev MI "Improving the efficiency of foreign economic activity of the Odessa region.

"Qualification work for a bachelor's degree in specialty 292 "International Economic Relations" in the educational program "International Economics". - Odessa National Economic University. - Odesa, 2022

The bachelor's thesis consists of three sections. The object of research is the foreign economic activity of the Odessa region.

The theoretical aspects of realization of foreign economic activity of the region are considered in the work. The essence and principles of foreign economic activity of the region are established. Factors influencing the efficiency of foreign economic activity of the region and methods of its evaluation are determined.

The foreign economic activity of the Odessa region and the factors influencing it are analyzed. The level of efficiency of foreign economic activity of the Odessa region is estimated.

The directions of increase of efficiency of foreign economic activity of the Odessa region are offered.

Keywords: foreign economic activity of the region, efficiency, Odessa region.